

HUMANIST

Et dypdykk i Humanists arkiver, viser at ting som ble ansett som smalt da det ble publisert, kan bli ubehagelig aktuelt med årene. Vi skulle gjerne ha bommet litt mer med noen av våre advarsler.

I Humanists vel tiårige levetid, har noen kritiske innvendinger gått igjen: Tidsskriftet er «smalt», «for spesielt interesserte» og/eller «nerdete».

Det noe i det. Få Humanist-saker har vært det man i bladbransjen kaller «kioskveltere». På den annen side er Humanist et fagtidsskrift om livssyn, så verken form eller fokus er i utgangspunktet spesielt egnet til å velte kiosker.

Men når vi ser gjennom gamle utgaver av tidsskriftet, leter frem artikler som kanskje fortjente å kalles «smale» da de ble publisert, er det påtagelig hvor mange av dem som senere er blitt skremmende aktuelle.

Da bomben smalt i Oslo og skuddene falt på Utøya, hadde norske forskere og medier stort sett vært uinteresserte i høyreekstremisme i årevis. Årsaken var enkel: Etter drapet på Benjamin Hermansen i 2001, lå de tradisjonelle nazimiljøene med brukket rygg. Det var ingen nynazister som kunne levere sjokkoppslag til mediene, eller som sosialantropologer kunne lage feltstudier hos.

Høyreekstremismen hadde trukket seg tilbake til Facebook-grupper og kommentarfelt de færreste orket å vasse gjennom. Bortsett fra oss som var «spesielt interesserte». Så da høyreekstremismen viste hva den var god for på Utøya, hadde påfallende mange av de som endte opp som ressurspersoner for media og rettsvesenet en tilknytning til Humanist.

Konspiranoia

Det som nok oftest har blitt kalt «nerdete» i Humanist er vårt konspirasjonsstoff. Humanist var tidlig ute med å skrive om dette, på et punkt da konspirasjonstenkning var temmelig ukjent i Norge.

Slik skulle det ikke forbli. Paranoide forestillinger om vaksiner, muslimer og jøder spredte seg som en ildebrann gjennom alternativmesser og sosiale medier. FrPs stortingsrepresentant og justispolitiker Ulf Leirstein satte ned en gruppe konspirasjonsfolk som skulle gi ham råd om rettssikkerhet.

[På motsatt side av den politiske skalaen](#) fablet Berit Ås om «chemtrails» mens Johan Galtung diskuterte jødernes makt over media med en nazipamflett som faktaunderlag.

Blant de mest obskure artiklene i Humanist har publisert noensinne, er [Torgrim Eggens om såkalte «frimenn»](#): Nordmenn som inspirert av amerikansk tankegods melder seg ut av staten og nekter å betale skatt og gjeld, ha førerkort og pass og så videre.

Dette var da for sprøtt, og for sær-amerikansk til å slå an i Norge annet enn blant noen ganske få? Tre år senere [melder Dagbladet at frimenn har lammet en middels stor norsk bygd](#).

Humanismens rake motsetning

At Humanist skulle dekke disse tingene var hele tiden opplagte for oss. Humanist er – som navnet fastslår – et tidsskrift tuftet på et humanistisk livssyn. Dette livssynet står for ting som vitenskapelighet, rasjonalitet, demokrati og menneskeverd. Høyreekstremisme og konspirasjonstenkning var klare og aktuelle trusler mot disse verdiene.

Konspirasjonsmiljøet i Norge er nå så ille at det nærmest er forfriskende å komme over en konspirasjonstenker som *ikke* ser jøder bak hver busk.

Konspirasjonstenkningen hadde dessuten et aspekt som gjorde den ekstra aktuell for et humanistisk tidsskrift: I konspirasjonsteoriene så vi en verdslig demonologi, et slags religionssubstitutt som bare hadde beholdt det verste fra religionene.

En annen grunn til at vi skrev om det, var at ingen andre gjorde det. Hvis de store redaksjonene tok opp konspirasjonstenkning, var det som underholdningsstoff. Etter Utøya var det slutt på invitasjonene i studio for å snakke om «de morsomste konspirasjonsteoriene». Nå var det åpenbart hva et konspiratorisk verdensbilde kunne føre til.

Og samme hvor ille Utøya var, verre skulle det bli.

President Konspi

Donald Trumps presidentkampanje var som et Frankenstein-monster sydd sammen av alt vi publiserte advarende artikler mot. Trump profilerte seg som vaksinemotstander, hevdet Obama var illegitim og knyttet seg opp mot høyreekstremer og konspirasjonsmiljøene. Nå er han verdens mektigste politiker.

Vi lever alle i ekstremistenes og konspirasjonsteoriens verden nå. Det som for noen år siden var «for spesielt interesserte» setter nå dagsordenen. Det er selvfølgelig fristende å si «hva var det vi sa» og «velkommen til vår verden». Men noen ganger føles det virkelig ikke godt å ha fått rett. Vi skulle gjerne levd i en verden som ikke var hentet fra Humanists mørkeste artikler.

Dette tidsskriftet tror ikke på klarsynte evner eller profetier. Vi tror heller ikke at det går troll i ord. Men det er kanskje best å være på den sikre siden, og nå er vi litt redde for at det vi publiserer fremover skal forutsi noe annet guffent.

Så det er fristende å si at Humanist fra nå av bare skal handle om hyggelige ting.

Forvent en flom av artikler om kattepusser.